

**SULAMA BİRLİKLERİ İLE İLGİLİ MEVZUATIN ve YARGI KARARLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Av.Serap SÜRMEĞİ DEMİR

İzmir - Kırıkhan

13.05.2020

GİRİŞ

Hayatın, insanlığın, medeniyetlerin temel kaynağı sudur. Dünyanın yüzde 70.8 'i yani yaklaşık 3/4 'ü , vücudumuzdaki kanın %92 si, kemiklerin %22 si ve beyin ile kasların %75 'si sudan oluşmaktadır.

Su tarımın da vazgeçilmezidir. Her ne kadar dünyada susuz tarım çalışmaları yapılıyor olsa da nüfusu artan insanlığın temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan gıda ve tarımsal üretimin de suya olan ihtiyacı artarak devam etmektedir.

Türk su hukuku ve tarım hukuku karmaşık ve dağınık haldedir. Tarımsal üretiminin devamlılığı için çiftçilerimizin suya olan ihtiyacının karşılanması ve suyun verimli kullanılması adına mevzuatta yapılan bir takım değişiklikler bulunmaktadır. Bu mevzuat değişiklikleri ; amaçlanan idealleri ortaya koymaktadır fakat uygulamada yatırımlar gerçekleştirilememekte, hizmet sağlıklı verilememektedir. Tarlalara kanal ve kanaletlerin getirilememesi sonucu DSİ, Sulama Birlikleri ile üreticilerimiz ve çiftçilerimiz arasında hukuki sorun yumakları oluşmaktadır. Bazı Sulama Birliklerinin herhangi bir yatırım yapmaksızın ve hizmet vermeksizin çiftçiden su hizmet bedeli talep etmesi "Türk Çiftçisini" derinden yaralamakta, çiftçinin üretime yönelik motivasyonunu düşürmektedir.

Bu kapsamda Hatay ilindeki çiftçilerimiz/üreticilerimiz ile Sulama Birlikleri arasında doğan hukuki ihtilaflara ışık tutabilmek adına çalışmamız yapılmıştır.

A-)KONU HAKKINDAKİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

1982 ANAYASASI:

Anayasa'nın "Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması" kenar başlıklı **45. maddesinin** birinci fıkrasında "**Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak amacıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.**" kuralı yer almaktadır. Anılan maddenin gerekçesinde ise "...Tarımsal üretimin, bu arada hayvancılık ile ilgili üretimin artırılması için tarımla uğraşanların **işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerini sağlamayı kolaylaştırmak**, tarım sektöründeki yaşam düzeyini artırıcı tedbirlerdendir/...tarımla uğraşanların sosyal durumları emniyet altına alınmıştır." ifadelerine yer verilmiştir.

Anayasa'nın 166.maddesinde ; "Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir. Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir." hükmü mevcuttur.

Anayasa'nın 168. maddesinde de; " Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." denilmek suretiyle devletin doğal kaynakların aranması ve işletilmesi hakkını kanunla belli esaslar ve süreler için gerçek ve tüzel kişilere devredilebileceği kabul edilmiştir.

TARIM KANUNU

Kanunun amacı; Tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemelerin yapılmasıdır.

Tanımlar Madde 3 – Bu Kanunda geçen;

ç) Çiftçi: Mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişileri,

ı) Tarım: Doğal kaynakları uygun girdilerle birlikte kullanarak yapılan her türlü üretim, yetiştirme, işleme ve pazarlama faaliyetlerini,

i) Tarımsal işletme: Üretim faktörlerini kullanarak; bitkisel ve/veya hayvansal ve/veya su ürünlerinin üretimi için tarımsal faaliyet yapan veya söz konusu tarımsal faaliyete ilave olarak işleme, depolama, muhafaza ve pazarlamaya yönelik faaliyetlerde bulunan işletmeyi,

j) Tarımsal üretim: Toprak, su ve biyolojik kaynaklar ile birlikte tarımsal girdiler kullanılarak yapılan bitkisel, hayvansal, su ürünleri, mikroorganizma ve enerji üretimini,

k) Ürün: Bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her türlü işlenmemiş ham ürünler ile bunların birinci derece işlenmesi ile elde edilmiş ürünleri, ifade eder.

Tarımsal Destekleme Araçları başlığı altında **19. Madde; ğ) (Ek: 19/4/2018-7139/42 md.) Tarla içi sulama sistemi destekleri: Tarla içi sulama sistemi hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla, çiftçilerin birlikte veya ferdî olarak yürütecekleri yatırım projelerinin maliyetinin bir kısmı, tarla içi sulama desteği olarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından karşılanabilir. Tarla içi sulama sistemi desteklerine ilişkin işlemler Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Destekleme oranını, proje türleri bazında veya toplu olarak belirlemeye ve uygulamaya ilişkin diğer hususları düzenlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.**

SULAMA BİRLİKLERİ KANUNU

DSİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri kapsamında çıkarılan, sulama birliklerine ilişkin 08.03.2011 tarih 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1. maddesinde;

(1) **Bu Kanunun amacı; ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımı amacıyla umumi sulardan faydalanmak üzere Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilmiş veya halen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini gayelerine uygun şekilde kullanmak, işletmek,**

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün onayını almak suretiyle işletmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemekle görevli sulama birliklerinin kuruluşu, organlar ile görev ve yetkilerini düzenlemektir.

(2) **Sulama birlikleri kamu tüzel kişiliğine sahip olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.**"

"Tanımlar" başlıklı 2. maddesinde;

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Bakan: DSİ'nin bağlı olduğu Bakanı,

b) Bakanlık: DSİ'nin bağlı olduğu Bakanlığı,

TARIM HUKUKU DERNEĞİ

www.tarimhukuku.org / bilgi@tarimhukuku.org

- c) **Birlik: Sulama birliğini,**
- ç) **Birlik ana statüsü:** Çerçeve ana statüye uygun olarak kurucular kurulu tarafından hazırlanarak Bakanlıkça onaylanan metni,
- d) **Çerçeve ana statü:** Sulama birliklerinde (...) (1) bütçe, borçlanma, borçların ödenmesine ilişkin esaslar, alacakların tahsili, tarifeler, harcama usulü, yatırım programı, personel istihdamı, tasfiye ve benzeri hususların düzenlendiği, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlık ile Çevre ve Şehircilik, Maliye ve Tarım ve Köyişleri Bakanlıklarının görüşü alınarak Bakanlık tarafından hazırlanan metni,
- e) Devir: DSİ tarafından inşa edilmiş veya halen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama maksatlı tesislerin işletme, bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunun, DSİ ve birlik arasında imzalanan sözleşme hükümleri uyarınca birliklere devredilmesini,
- f) DSİ: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünü,
- g) Görev alanı: DSİ’ce belirlenen ve suyun kullanım maksadına göre, proje alanı içerisinde kalan sulama alanlarını,
- ğ) (Mülga: 19/4/2018-7139/46 md.)
- h) Katılım payı: Su kullanıcılarının birliğe ilk katılımlarında, (...) (1) birlik ana statüsünde belirlenen şartlar dahilinde, arazinin her bir dekarı için belirlenen ve bir defaya mahsus olmak üzere alınan payı,
- ı) Ortak tesis: Birlik tarafından devralınan sulama tesisine hizmet eden fakat devir kapsamı dışında kalan ve DSİ’ce işletilen tesisleri,
- i) **Su kullanıcısı: Görev alanında sulama yapan veya yapacak olan gerçek ya da tüzel kişiyi,**
- j) (Değişik:19/4/2018-7139/46 md.) **Su kullanım hizmet bedeli tarifesi: Su kullanıcılarına suyun ulaştırılması, birliğin tüzel kişilik kazanmasından önce görev alanı içinde açılmış olan yeraltı suyu kuyuları ile yapılanlar da dâhil olmak üzere sulamadan dönen fazla suyun uzaklaştırılması, birliğin sorumluluğundaki sulama tesisinin mütemmim cüzü olan servis yolları için birlikçe yapılan yönetim, bakım ve onarım, yatırım geri ödeme, finansman, personel, mal ve hizmet alım ve enerji kullanım giderleri gibi her türlü gideri karşılayacak şekilde, sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi,**
- k) **Tesis:** Umumi sulardan faydalanmak üzere geliştirilmiş, sulama maksadıyla inşa edilen su yapılarını veya tesisleri,
- 1) (Mülga: 19/4/2018-7139/46 md.)
- m) Yerleşim birimi: 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre belediye teşkilatı ya da 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununa göre köy tüzel kişiliği oluşmuş yerleşim yeri ile 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde olup belde belediye ve köy tüzel kişiliğini kaybetmesi sonucu mahalleye dönüşen ancak halen tarımsal faaliyetlerini devam ettiren yerleşim yerlerini, ifade eder."

Birliğin görev alanı ve çalışma konuları” başlıklı 3. maddesinde ;

“b) Katılım payını, su kullanım hizmet bedelini ve uygulanan cezaları tahsil etmek...”

“Alacakların tahsili” başlıklı 13. maddesi de 19.4.2018 tarihli 7139 sayılı Kanununun 53. maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmıştır.

19.4.2018 tarihli 7139 sayılı Yasa'nın 51. maddesi ile bu Kanuna eklenen Ek 1. maddede;

"(1) Birlik görev alanında ver alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzel kişi sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe üye olmak zorundadır.

(2) İlk üyelik kaydı sırasında bir defaya mahsus olmak üzere DSİ'nin belirlediği katılım payı tahsil edilir.

(3) **Birlik üyeleri birlik tarafından tahakkuk ettirilen su kullanım hizmet bedelini ve borçlarını düzenli olarak ödemek, birlik tarafından su yetersizliğine bağlı olarak yapılan ekim planlamasına uymak, sulama planlaması ve su dağıtım ve münavebe programlarına katılmak, arazisi üzerinde yer alan sulama tesisini korumak,** kişisel kusurlarından dolayı meydana gelen zararları gidermek, aksi takdirde bu zararları gidermek için birliğin yapacağı her türlü harcamayı birliğe ödemek, birliğin sorumluluğunda olan tesisler ile kullanılan her türlü ekipmana zarar vermemek, zarar verilmesi durumunda bu zararı tazmin etmek, birliğin sorumluluğunda olan tesisler üzerinde yapılan işletme, bakım ve onarım çalışmaları için arazisine girilmesine izin vermek ve sulama tesisinden faydalanma sözleşmesini imzalamak zorundadır.

(4) Su kullanıcısı olma vasfını kaybedenlerin üyelikleri resen sonlandırılır.

(5) **Birlikler gelirlerini, birlik ana statüsünde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak tahsil eder. Birlikler vadesinde ödenmeyen alacaklarını genel hükümlere göre tahsil eder.**

(6) **Birlik görev alanı dışında kalan su kullanıcılarından, suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katı ücret alınır.**

(7) Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan, görevlendirme süresince kurumundan aylıklı izinli sayılır ve kadrosuna bağlı olarak ödenen her türlü aylık, mali ve sosyal haklarının kurumu tarafından ödenmesine devam olunur. Bu şekilde görevlendirilenlere, damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın, sulama birliği hizmet alanı 1.000 hektara kadar olanlar için (10.000) gösterge rakamının, 1.000 hektar dâhil 10.000 hektara kadar olanlar için (15.000) gösterge rakamının ve 10.000 hektar ve fazla olanlar için (20.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda her ay huzur hakkı ödenir. Başkana ödenecek huzur hakkı prime esas kazanca dâhil edilmez.

(8) Yapılan denetimler sonucunda maksadına ulaşamayacağı tespit edilen sulama birlikleri, sulama tesislerinden beklenen faydanın ve sürdürülebilir işletme yönetiminin sağlanabilmesi maksadıyla ve DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir. Birleşmeye dâhil edilen sulama birliklerinden fesholunan birlik veya birliklerin tüzel kişiliği, Bakan onayı tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer. Birleşmenin onay tarihinden itibaren bir ay içerisinde, bünyesinde birleştirme işlemi yapılan birliğin ana statüsünde bu birlik tarafından gerekli değişiklikler yapılarak Bakanlığa sunulur. Birleştirme öncesi birliğe üye olan su kullanıcılarının birlik üyelikleri, birleşmeden sonra da devam eder. Birliklerde görev yapanların, birleştirme öncesine ait mali ve cezai sorumlulukları devam eder. Fesih işlemleri sonucu tüzel kişiliği sona eren birliklerin personeli, taşınır ve taşınmaz malvarlığı, hakları, borç ve alacakları bünyesinde birleştirme işlemi gerçekleştirilen birliğe geçer. "

“Mevcut birlikler” başlıklı Geçici 1. maddesinde; “ (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 26/5/2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa göre kurulmuş olan sulama birlikleri onsekiz ay içinde durumlarını bu Kanuna uygun hale getirmek zorundadır. Aksi takdirde bu birliklerin tüzel kişiliği kendiliğinden sona erer ve bu birlikler valinin görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında; defterdarlık, tarım il müdürlüğü, DSİ bölge müdürlüğü ve il mahalli idareler müdürlüğü yetkililerinden oluşan tasfiye komisyonu tarafından en geç iki ay içinde tasfiye edilir. Birliğin tüm hak, alacak, borç ve 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olmayan personeli ile birliğe ait taşınır ve taşınmazlar bu Kanuna istinaden kurulan yeni birliğe devrolunur...” hükümleri düzenlenmiştir.

Ek Madde 12- (Ek: 19/4/2018-7139/7 md.)

8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununa göre tüzel kişiliği sona eren sulama birlikleri tarafından işletme ve bakım hizmetleri yerine getirilen sulama tesisleri ile DSİ tarafından inşa edilen sulama tesisleri DSİ tarafından işletilir veya ilgili idarenin talebi ve DSİ'nin teklifi üzerine bağlı olduğu Bakan tarafından onaylananlar, işletme ve bakım hizmetleri yerine getirilmek üzere;

a) Büyükşehir belediyesinin görev alanı içinde kalan yerlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarına devredilebilir, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları tarafından devralınan sulama tesisleri su ve kanalizasyon idarelerine veya ilçe belediyelerine devredilebilir.

b) Büyükşehir belediyesi dışında kalan yerlerde ise belediyelere veya il özel idarelerine devredilebilir.

Birinci fıkraya göre sulama tesislerini devralan idareler bu tesisleri inşa maksatlarına uygun olarak işletmekle, bunların bakım ve onarım hizmetlerini yapmakla, proje alanında DSİ tarafından gerekli görülen sulama ve drenaj maksatlı ilave yapıları projelendirip inşa etmekle, rehabilitasyonunu yapmak veya yaptırmakla, bu Kanun gereğince tahakkuk ettirilecek varsa ortak işletmeye ait bedelleri ödemekle, sulama tesisinden faydalananlardan alınacak su kullanım hizmet bedelini Bakan tarafından tespit edilen en düşük ücret tarifesinden aşağı olmamak üzere belirlemekle görevlidir.

SULAMA SİSTEMLERİNDE SU KULLANIMININ KONTROLÜ ve SU KAYIPLARININ AZALTILMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK:

Yönetmeliğin amacı; sulama sistemlerinde sulama suyunun verimli kullanılması, su tasarrufunun sağlanması, kayıpların azaltılması ve izinsiz kullanımların önlenmesi ile sulama suyu temini, dağıtımı ve kullanım maliyetlerinin azaltılmasının sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bu yönetmelik; sulama suyu teminine ve kullanımına ilişkin hizmetleri yürüten Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve belediyeler ile tarımsal sulama faaliyeti gerçekleştiren su kullanıcı teşkilatları ve gerçek kişi ya da tüzel kişiliğe sahip tek bir kullanıcı tarafından aynı su kaynağından faydalanılarak **100 hektarın üzerinde alanın sulandığı halk sulamalarına ilişkin sulama suyu temininde, iletiminde, dağıtımında, mevcut şebekelerin yenilenmesinde ve kullanımında verimliliğin artırılması, su tasarrufunun sağlanması ile su kayıplarının azaltılmasına ve izinsiz kullanımların önlenmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.**

16.02.2017 tarih ve 29981 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan **Sulama Sistemlerinde Su Kullanımının Kontrolü ve Su Kayıplarının Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik**’te yer alan, **Sulama tesislerinde yürütülecek işletme, bakım, onarım ve yönetim çalışmaları** başlığı altında “7.Madde (13) Sulama alanı içerisinde yer alan arazilerde, **proje haricindeki su kaynaklarından sorumlu kurumun izni olmaksızın sulama yapılamaz**, gerekli iznin alınması ve su kullanım hizmet bedelinin ödenmesi şartıyla sulama yapılabilir.” hükmü yer almaktadır.

6172 SAYILI KANUN SULAMA BİRLİĞİ ÇERÇEVE ANA STATÜSÜ

Birliğin Maksadı

Madde 2- Birliğin maksadı; görev alanı içerisinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilmiş veya inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan yönetmelik, yönerge, talimat, rehber vb. mevzuat çerçevesinde inşa maksatlarına uygun şekilde kullanmak, işletmek, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün onayını almak suretiyle işletmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik Çevresel Etki Değerlendirme kriterlerine haiz, çevreyle uyumlu yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemek suretiyle **tarımsal sulama faaliyetlerini yürütmek**, sulama ve diğer tarımsal faaliyetler hakkında öğretici ve eğitici çalışmalar düzenlemek, düzenlenen çalışmalara katılmak, **suyun ve sulama tesislerinin etkin, verimli ve düzenli kullanımını sağlayarak sulu tarımın gelişmesini ve üretimin dengeli olarak artırılmasını sağlamaktır.**

Birliğin Çalışma Konuları

b) Sulama suyunun ana, yedek ve tersiyer kanal/kanalet/hat vasıtasıyla hizmet sahasının mansap noktasına kadar akış güvenliği sağlanarak, randımanlı bir şekilde, mevcut su potansiyeline göre gerçek ihtiyaçlar nispetinde mücbir bir sebep olmadıkça talep edilen zamanda iletilmesini, dağıtılmasını ve tüm birlik üyelerine ulaştırılmasını sağlamak.” hükümleri yer almaktadır.

B-) SULAMA BİRLİKLERİNİN GÖREV ALANININ BELİRLENMESİ;

Sulama Birlikleri Kanunu’nda, “Görev alanı: DSİ’ce belirlenen ve suyun kullanım maksadına göre, proje alanı içerisinde kalan sulama alanlarını,” ifade etmektedir.

Sulama Birliği Çerçeve Ana Statüsü’nde Birliğin Görev Alanı; “Madde 4-Birliğin görev alanı, devraldığı sulama tesisinin proje alanı ile sınırlı olup; İliİlçesi köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi ve belediyesi,; köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi, köyü/mahallesi olmak üzere toplamadet yerleşim birimini kapsamaktadır.” maddesi bulunmaktadır.

Yine **Sulama Birliği Çerçeve Ana Statüsü’nde;** “3) Birlik görev alanının Bakan Olur’u ile değişmesini müteakip, Olur tarihinden itibaren bir ay içerisinde görev alanına dahil olan yerleşim yerlerinin 4. maddeye ilave edilebilmesi için, maddede yapılması gereken değişiklik, Birlik Başkanı tarafından Bakan Olur’una sunulmak üzere DSİ Bölge Müdürüne teklif edilir.” hükmü bulunmaktadır.

C-) SULAMA BİRLİKLERİNİN SU KULLANIM HİZMET BEDELİ;

6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu 2.maddesinde ; j) bendi (Değişik:19/4/2018-7139/46 md.) **Su kullanım hizmet bedeli tarifesi: Su kullanıcılarına suyun ulaştırılması**, birliğin tüzel kişilik kazanmasından önce görev alanı içinde açılmış olan yeraltı suyu kuyuları ile yapılanlar da dâhil olmak üzere sulamadan dönen **fazla suyun uzaklaştırılması**, birliğin sorumluluğundaki sulama tesisinin mütemmim cüzü olan servis yolları için birlikçe yapılan yönetim, bakım ve onarım, yatırım geri ödeme, finansman, personel, mal ve hizmet alım ve enerji kullanım giderleri gibi her türlü gideri karşılayacak şekilde, sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi,

i) Su kullanıcısı: Görev alanında sulama yapan veya yapacak olan gerçek ya da tüzel kişiyi,” tanımları yer almaktadır.

Ç-) SULAMA BİRLİĞİ ÜYESİ ÇİFTÇİNİN SULAMA BİRLİĞİNDEN HİZMET ALIP ALMAMASI (KANAL/KANALET/HAT VASITASI İLE) HAKKINDA DEĞERLENDİRME;

Sulama Birlikleri Kanunu Ek 1. Maddede (Ek: 19/4/2018-7139/51 md.) “(1) Birlik **görev alanında** yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzel kişi sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe **üye olmak zorundadır.**” hükmü yer almaktadır.

Sulama birliklerinin, çiftçilere ürünlerini sulaması için uygun bir planlama ile yeterli ölçüde su verme işi, kamu yasaları uyarınca ilgili kuruma verilmiş idari bir görevdir. Birlik görev alanında yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzel kişi sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe üye olmak zorundadır.

Sulama Birlikleri Kanunu'nda Tanımlar başlığı altında; “k) **Tesis**: Umumi sulardan faydalanmak üzere geliştirilmiş, sulama maksadıyla inşa edilen su yapılarını veya tesisleri,” ifade etmektedir. Yine aynı kanunda Birliğin Çalışma Konuları başlığı altında; “a) Görev alanı içerisinde yer alan **tesislerin** işletme, bakım, onarım, yönetim ve yenileme hizmetlerini usul ve esaslarına uygun olarak yapmak hükmü bulunmaktadır.

Sulama Birliği Çerçeve Ana Statüsü'nün Birliğin Çalışma Konuları başlığı altında;

b) Sulama suyunun **ana, yedek ve tersiyer kanal/kanalet/hat vasıtasıyla hizmet sahasının mansap noktasına kadar akış güvenliği sağlanarak, randımanlı bir şekilde, mevcut su potansiyeline göre gerçek ihtiyaçlar nispetinde mücbir bir sebep olmadıkça talep edilen zamanda iletilmesini, dağıtılmasını ve tüm birlik üyelerine ulaştırılmasını sağlamaktır.**” hükmü yer almaktadır.

BU BAĞLAMDA , SULAMA BİRLİĞİ'NİN ÇERÇEVE ANA STATÜSÜNE AYKIRI DAVRANARAK KANAL/KANALET/HAT VASITASI İLE HİZMET GÖTÜREMEDİĞİ BİRLİK ÜYELERİNDEN VEYA BİRLİK ÜYESİ OLMAYAN VATANDAŞLARDAN SU HİZMET BEDELİ TAHSİLİ HUKUKA VE KANUNA AYKIRI OLACAKTIR.

D-) ÇİFTÇİNİN SULAMA BİRLİĞİNİN GÖREV ALANININ DIŞINDA OLMASI HAKKINDA DEĞERLENDİRME ;

Sulama Birliği Kanunu'nda; Ceza Hükümleri başlığı altında “Birlik **görev alanı dışında kalan su kullanıcılarına, izinsiz olarak suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar, idari para cezası verilir.**” ve 19/4/2018 tarih 7139 sayılı Kanun'un 51 maddesi ile Sulama Birlikleri Kanunu'na “**Birlik görev alanı dışında kalan su kullanıcılarından, suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katı ücret alınır.**” hükmü eklenmiştir.

Sulama Birlikleri Üye Kayıt Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde “..Üye olmayan su kullanıcılarının sulamadan faydalanmasıyla ilgili hakları kısıtlanamaz. Ancak, mali mükellefiyetleri birlik meclisi kararları ile iki katına kadar arttırılabilir.” hükmü yer almaktadır.

E-) ÇİFTÇİNİN BİRLİK GÖREV ALANINDA OLUP BİRLİĞİN HİZMETLERİNDEN FAYDALANMAMASI HAKKINDA DEĞERLENDİRME ;

2016 yılında verilmiş bir Yargıtay kararı değerlendirildiğinde; Birliğin görev alanında bulunan bir çiftçi yeraltı suyu kullanmaktadır, yetki sahasındaki gerek yer altı, gerekse yer üstü suları üzerinde tasarruf ve tevzii yetkisinin sulama birliğine ait olduğunun kabulü gerekmektedir.” şeklinde ifade kullanılmıştır.

İncelenen başka bir kararda; “davacıya ait taşınmazın, davacı birliğe ait su ile sulandığı kanıtlanamadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır. Kararın bu nedenle bozulması gerekmektedir.” Şeklinde hüküm verilmiştir.

Başka bir kararda; “...Ancak söz konusu taşınmazın davacının faaliyetlerinden yararlanıp yararlanmadığı araştırılmamıştır.” Denmektedir.

Belirtilen Yargıtay kararları değerlendirildiğinde her olaya ve duruma özgü olarak kararların değişiklik gösterdiği görülmektedir.

F-) SULAMA BİRLİĞİ SU KULLANIM BEDELİNE İLİŞKİN HİZMET DÖKÜMÜNDE SULAMA DURUMUNUN CAZİBE, TAHLİYE ve NEHİR OLARAK BELİRTİLMESİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME ;

Sulama Birliklerinin çiftçilere bildirdiği hizmet dökümünde verilen/verildiği iddia edilen hizmetler açıkça yazılmaktadır. Olayımıza özgü hizmet dökümü sulama durumunu Cazibe, Tahliye ve Nehir olarak belirtilmektedir.

27.08.2011 tarih ve 28038 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan **Cazibeli Sulama Tesislerinden Faydalananlardan Hizmet Bedeli Alınmasına Dair Yönetmelikte;** “Cazibeli sulama tesisi: Bitkisel üretim için sulama suyunun enerjiye ihtiyaç duyulmadan su kaynağından sulama alanına iletilmesi amacıyla yapılan yapılar ile bunların tamamlayıcı tesislerini,” olarak ifade edilmektedir.

Asi Nehri'nin sınır aşan bir su olması, birliğin hizmet dökümüne yansıtıp bedelini aldığı cazibe sulamaların birlik tarafından yapılıp yapılmadığı ve bu sulama sırasında sarf edilen enerji sarfiyatı var ise sulama bedelinden mahsup edilip edilmediği de ayrıca araştırılmalıdır.

Ayrıca, Tahliye işlemi yani suyun tarladan geri boşaltılması hizmetinin verilir verilmeyeceği önemlidir. **Eğer bu hizmet verilmiyorsa ilgili bedelin talep edilemeyeceği düşünülmektedir.**

ASİ NEHRİNİN HUKUKİ STATÜSÜ ve ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ

Asi Nehri Havzası 24.660 km² alan ile (%69’u Suriye’de, %23’ü Türkiye’de, %8’i Lübnan’da) sınır oluşturan ve sınır aşan bir havza konumundadır. Kuzeye doğru akan Asi Nehri Lübnan’daki Beka Vadisi’nde, Baalbek kentinin yakınlarında Rasul-Ayn ve Al-Labwah adlı akarsuların birleşmesinden oluşup, kıyıya paralel şekilde kuzeye doğru yol alır.

40 km Lübnan’da aktıktan sonra, 325 km Suriye’de akar ve buradaki Humus, Hama ve Ghab ovalarını sulayan nehir Etun (Zambakiye) köyü yakınlarından başlayarak Türkiye-Suriye sınırı boyunca akar. Asi Nehri Türkiye ve Suriye arasında 52 km sınır oluşturduktan sonra, **Bohşin’in** kuzeydoğusunda tamamen Türkiye topraklarına geçer. Asi Nehri Türkiye topraklarında 88 km akış gösterir. Amik Ovası’nı sulayan nehir, güney-kuzey yönündeki akış yönünü Amik Ovası’nda değiştirir ve batıya doğru dirsek yapar. Antakya şehri yakınlarında, doğu-batı yönünde dar bir boğaza girer ve Harbiye çağlayanlarını oluşturur. Daha sonra Antakya’nın doğusundaki Samandağ ilçesinin 6 km güneybatısından delta yaparak Akdeniz’e dökülür.

Türkiye , Asi Nehri’ne özellikle içme, kullanım, tarım, hayvancılık, enerji endüstriyel sektörler açısından ihtiyaç duymaktadır. Türkiye sınırlarında Asi Nehri’ne Karasu, Afrin, Küçük Asi ve Defne çayları katılmaktadır. Asi Nehri ; havzası boyunca en önemli kollarını Türkiye’den alır. Asi Nehri havzasında en önemli sorun; havza devletleri tarafından ortak bir antlaşma yapılamamasıdır.

(https://www.researchgate.net/publication/330448872_Asi_Nehri_Havzasi_Uluslararası_Kullanimi_Ve_Problemler) 1994 yılında Suriye ile Lübnan devletleri arasında imzalanan sözleşme ile nehir suyunun kullanımına yönelik esaslar kendi aralarında belirlenmiştir.

Bu sözleşmeye göre Asi’nin Suriye-Lübnan sınırındaki 403 milyon metreküp olan su hacminin 80 milyon metreküpünün Lübnan tarafına bırakılmasında anlaşılmıştır. 2009 yılında da Türkiye ve Suriye ‘Asi Nehri Üzerinde Dostluk Barajı Adı Altında Ortak Baraj İnşa Edilmesi için Mutabakat Zaptı’ imzalamıştır. Mutabakat zaptı 2011 yılında imzalanmış ve sulama, enerji üretimi ve taşkın kontrolü konuları ele alınmıştır.

Asi Nehri havza ülke devletleri arasında ortak bir antlaşmaya konu olmamıştır. Türkiye ile diğer havza devletleri arasında bir antlaşma bulunmadığından Asi Nehri birden çok devlet ülkesinde akan nehir statüsündedir. Türkiye su politikasını “**kısıtlı ülke egemenliği**” doktrini üzerine oturtmaktadır. Buna göre Türkiye kendi topraklarında bulunan su kaynaklarından, uluslararası hukukun yaklaşımı çerçevesinde, aşağı havza ülkelerine “önemli zarar vermeme” ilkesine uygun olarak, yararlanma hakkı bulunduğunu ileri sürmektedir. (<http://static.dergipark.org.tr/article-download/3a81/aa29/f3fd/imp-JA66PH32TD-0.pdf?>)

Hatay ilinde bulunan tarım arazilerinin Asi Nehri'nden sulanmasında kullanılan suyun egemenlik hakkı kapsamında ülkemize ait olduğu kabul edilmelidir.

G-) SULAMA BİRLİKLERİ ve HİZMETLERİ ile SU BEDELLERİ KONUSUNDA VERİLMİŞ YARGI KARARLARI ÖRNEKLERİ:

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu maddelerinin iptaline yönelik açılan davada verilen **Anayasa Mahkemesinin 22.12.2012 tarih 2011/53 esas - 2012/27 karar numaralı hükmü şöyledir;**

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2011/53

Karar Sayısı: 2012/27

Karar Günü: 22.2.2012

İPTAL DAVASINI AÇAN : Anamuhalefet (Cumhuriyet Halk) Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri M. Akif HAMZAÇEBİ ile Muharrem İNCE

İPTAL DAVASININ KONUSU : 8.3.2011 günlü, 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun:

1- 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan “...*bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir*” ibaresinin,

2- 4. maddesinin;

a- (2) numaralı fıkrasının,

b- (8) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “...*birlik üyesi seçmek*...” ibaresinin,

TARIM HUKUKU DERNEĞİ

www.tarimhukuku.org / bilgi@tarimhukuku.org

3- 6. maddesinin (6) numaralı fıkrasının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü cümlelerinin,
4- 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinin,
5- 18. maddesinin (5) numaralı fıkrasının,
6- 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...Bakan onayı..." ibaresinin,
7- Geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;
a- Birinci cümlesinin,
b- İkinci cümlesinde yer alan "Aksi takdirde bu birliklerin tüzel kişiliği kendiliğinden sona erer..." ibaresinin,
Anayasa'nın 2., 10., 43., 123., 126., 127., 160. ve 168. maddelerine aykırılığı savıyla iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

VII- SONUÇ

8.3.2011 günlü, 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun:

A- 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "... bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B- 4. maddesinin;1- (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (8) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan;

a) "... birlik üyesi seçmek ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b) "... birlik üyesi seçmek ..." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan iptal edilen ibareden sonraki "... ve ..." sözcüğünün de, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C- 18. maddesinin (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 20. maddesinin (1) fıkrasında yer alan "... Bakan onayı ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E- Geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1- Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- İkinci cümlesinde yer alan "Aksi takdirde bu birliklerin tüzel kişiliği kendiliğinden sona erer ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE, 22.2.2012 gününde karar verildi.

Bu hali ile Anayasa Mahkeme kararında davanın reddi yönünde hüküm kurulan kanun maddelerin hukuki denetimleri yapılmış olduğundan Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunulamayacaktır.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARI

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ, DAVACI İLE DAVALI SULAMA BİRLİĞİ ARASINDAKİ SULAMA İŞLEMİ NEDENİ İLE AÇILAN DAVA HAKKINDA VERDİĞİ ESAS NO : 2018/855 KARAR NO : 2019/45KARAR TR: 28.01.2019 KARAR İLE DAVANIN ADLİ YARGIDA ÇÖZÜMLENMESİNE KARAR VERMİŞTİR.

Hüküm aynen şöyledir ;

Sulama işi, bir kamu hizmeti niteliğini taşımakta ise de; Sulama Birliği bu hizmeti, ilgili yasaların belirlediği ilkeler ve özel hukuk kurallarına göre yürütmek durumundadır. Su kullanım bedelinin hukuksal dayanağı, kamu gücüne değil iki taraf arasında yapılan sözleşmeye dayanmaktadır. Nitekim, ödemelerin yapılmaması durumunda davalı alacağını, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre değil, Genel hükümlere göre tahsil etmektedir. Taraflar arasında düzenlenen "Sulama Beyan Sözleşmesi", daha çok tip sözleşme görünümündedir. Hizmetten yararlanan kişinin, sözleşmeyi idareyle birlikte düzenlemesi yerine

katılımı söz konusudur. Ancak bu durum, idare ile kişi arasında kurulan özel hukuk ilişkisini kamu hukuku ilişkisine dönüştürmez.

Çünkü birçok durumda hizmetin tekel niteliği ve çok kişiye götürülme zorunluluğu, işin, çoğunlukla tip sözleşmeler yoluyla ve kişilerin katılımı ile gerçekleştirilmesini olanaklı kılmaktadır.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi 18.2.1985 günlü, E:1984/9, K:1985/4 sayılı kararında, karayollarından, köprülerden alınan geçiş parası, su, elektrik, havagazı, demiryolları, hava yolları, kimi hastane ücretleri gibi, ekonomik koşullara göre oluşturulan ve tesislerin bakımını, idamesini ve yeni yatırımlar yapılmasını sağlamak için yapılan ödemeleri, belirli kamu hizmetleri karşılığında kişilerden alınan, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden ayrı kabul etmiştir.

Tüm bu açıklamalara göre, ortada davacı ile davalı birlik arasında yapılmış bir sulama beyan sözleşmesine dayalı olarak ortaya çıkan uyuşmazlığın özel hukuk hükümlerine göre çözümlenmesi gerekeceğinden, davanın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle, Malatya İdare Mahkemesi'nin başvurusunun kabulü ile Malatya 1. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen 28.5.2015 gün ve E:2014/2182, K:2015/714 sayılı görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, E. 2010/4830, K. 2011/5192 05.05.2011 tarihli "Sulama Birliklerinin Uygun Sulama Koşullarını Oluşturması" hakkındaki örnek kararı ;

Dava, sulama birliğinin yeterli su vermemesi nedeniyle uğranılan zararın ödetilmesi istemine ilişkindir.

Yerel mahkemece, istem kabul edilmiş; karar, davalı tarafından temyiz olunmuştur.

“Sulama birliklerinin, çiftçilere ürünlerini sulaması için uygun bir planlama ile yeterli ölçüde su verme işi, kamu yasaları uyarınca ilgili kuruma verilmiş idari bir görevdir. “ ifadesi kullanılmıştır.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, E. 2014/6964, K. 2015/1883, 23.02.2015 tarihli "Su bedelinin miktar olarak yerinde olup olmadığı" hakkındaki örnek kararı ;

“Mahallinde yapılan keşif sonucu davalının, davacıya ait sulama kanalından istifade ettiği belirlenmiş ise de, icra dosyasında talep edilen su bedelinin miktar olarak yerinde olup olmadığı araştırılmamış, taleple bağlı kalınarak istenen miktara aynen hükmedilmiştir. Diğer yandan, davalı taraf, özellikle faize itiraz etmiş olmasına rağmen işlemiş faiz konusunda da bilirkişi incelemesi yaptırılmamıştır. Şu halde, ilgili icra dosyası getirtilip asıl alacak ve faiz miktarı denetime açık olacak şekilde uzman bir bilirkişiye hesaplatılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu konuda inceleme yapılmadan karar verilmesi usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.” hükmü yer almaktadır.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin E. 2015/1140, K. 2015/4784 15.04.2015 tarihli Sulama Birliğine ait Suyun Kullanılıp Kullanılmadığı hakkındaki örnek kararı :

“Dava, sulama bedelinin tahsili amacıyla başlatılan icra takibine karşı yapılan itirazın iptali, takibin devamı ve icra inkar tazminatı istemine ilişkindir. Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş; hüküm, taraflar vekillerince temyiz edilmiştir.

Davacı, davalının sulama birliğine ait kanallardan arazilerini suladığı halde 2008, 2009 ve 2010 yıllarına ait sulama bedellerini ödememesi nedeniyle hakkında yapılan icra takibine haksız olarak itiraz ettiğini belirterek, itirazın iptaline, takibin devamına ve icra inkar tazminatına karar verilmesini talep etmiştir.

Dosyadaki bilgi ve belgeler ve özellikle mahkemece keşif sırasında dinlenen mahalli bilirkişiler ile yargılama sırasında dinlenen tanıkların beyanlarından, davacının dava konusu taşınmazı içinden çıkan kaynaktan suladığı anlaşılmaktadır. Yine jeoloji mühendisi bilirkişinin 25/06/2012 tarihli raporunda, davacının taşınmazında yeraltı suyunun yüzeylendiğinin gözlemlendiği, bundan ötürü ayrıca bir sulama gereğinin bulunmadığı, söz konusu alanda mevcut olan yer altı sularının tüm alanı sulayabilecek kapasitede bulunduğu belirtilmiştir. Şu durumda davacıya ait taşınmazın, davacı birliğe ait su ile sulandığı kanıtlanamadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır. Kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.” Şeklinde karar verilmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2016/14346, K. 2019/222 21.1.2019 tarihli örnek kararı ;

Dava, itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Davacı vekili, 2013 yılında davalının taşınmazına silajlık mısır ektiğini, davalının davaya konu taşınmazı dava dışı Ahmet Kalaycı'ya kullandığı düşüncesiyle ilk önce anılan kişi aleyhine başlattıkları takibe itiraz edilmesi üzerine İlgın Asliye Hukuk Mahkemesinin 2014/182 esas sayılı dosyasında davalının tanık sıfatıyla verdiği ifadede taşınmazı kendisinin ektiğini kabul ettiğini, bunun üzerine sulama suyu bedelinin tahsili amacıyla davalı hakkında icra takibi başlattıklarını, davalının itirazı üzerine takibin durduğunu belirterek, itirazın iptali ile takibin devamına karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, dinlenen taraf tanıklarının davalının tarlasına su aldığı kanala hem kaplıcadan hem de gölden su geldiğini beyan ettikleri, ancak taraflar arasında yapılmış herhangi bir sözleşme ve makbuzun bulunmadığı, davacı birliğin buna ilişkin bir belge ibraz edemeyerek davasını ispat edemediği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.

Davalının davaya konu yerde tarımsal faaliyette bulunarak sulama yaptığı konusunda bir ihtilaf yoktur. İhtilaf, sulama yapılan suyun davacı birliğin sulama sahası içinde yer alıp almadığı, başka bir deyişle suyun davacı birliğe ait olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Şu halde mahkemece, sulama yapılan suyun davacı birliğe ait olup olmadığı hususu mahallinde uzman bilirkişi marifetiyle keşif icra edilmek suretiyle araştırılmalı, varılacak sonuca göre bir hüküm kurulmalıdır. Açıklanan nedenlerle, eksik incelemeye dayalı biçimde karar verilmiş olması doğru değildir. Kararın bu nedenlerle bozulması gerekmiştir.” şeklinde karar verilmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2015/14872 K. 2016/1134 T. 28.1.2016 tarihli Taşınmaz Sahibinin Sulama Birliğinin Hizmetinden Faydalanıp Faydalanmadığı Hakkındaki Örnek Kararı :

Dava, sulama ücretinin tahsili için başlatılan takibe yönelik itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir. Davacı, davalının 2009, 2010 ve 2011 yıllarına ilişkin sulama borcu bulunduğunu ancak söz konusu borcu ödemediği gibi borcun tahsili için ... İcra Müdürlüğünün 2012/14678 esas sayılı dosyası ile başlattıkları ilamsız takibe de itiraz ettiğini belirterek itirazın iptali ile icra inkar tazminatına hükmedilmesini istemiştir.

Dosya kapsamından; davalının duruşmadaki beyanında davacıdan sulama hizmeti almadığını, sulamayı kendi imkanları ile yaptığını belirttiği anlaşılmaktadır. Ancak söz konusu taşınmazın davacının faaliyetlerinden yararlanıp yararlanmadığı araştırılmamıştır. Mahkemece bu olgu araştırılmalı ve taşınmazın davacının hizmetlerinden faydalandığının tespiti halinde 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun 19. maddesi gereği davalının birlik üyesi olmasa da sulama ücretinden sorumlu olduğu gözetilerek alacağın kapsamı belirlenip hüküm altına alınmalıdır. Eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiş ve bu yön bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde karar verilmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2015/15948, K. 2016/6570 T. 12.5.2016 tarihli Sulama Birliğinin Gerekli Hizmeti Sunup Sunmaması Hakkındaki Örnek Kararı:

Dava, İdarenin hizmet kusuru nedeniyle uğranılan maddi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, istemin kabulüne karar verilmiş; hüküm, davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Davacı, davalı ... tarafından tarlalarına su verilmemesi sonucu ürünlerinin yeterince gelişemediğini ve verim kaybı meydana geldiğini belirterek oluşan zararının davalıdan tazmini isteminde bulunmuştur. Davaya konu olayda, bir kamu kurumu olan davalının gerekli hizmeti sunmaması nedeniyle zarar görüldüğü ileri sürülmüştür. Bu olgu, kamu hizmeti ile ilgili ve hizmet kusuruna ilişkindir. İdare'nin, hizmet kusuru niteliğindeki eylemi sonucu meydana gelen zararlardan dolayı; İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-b maddesi gereğince İdare'ye karşı idari yargı yerinde tam yargı davası açılması gerekir. Görev sorunu, açıkça veya hiç ileri sürülme de kendiliğinden (re'sen) dikkate alınır. Mahkemece, açıklanan olgular gözetilerek yargı yolu bakımından mahkemenin görevsizliği nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi yerine işin esasının çözümlenmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi , E. 2016/7345, K. 2016/11798 1.12.2016 Tarihli Birlik Üyesi Olmayıp Sulama Birliği Görev Alanındaki Kaynaktan Sulama Hakkındaki Örnek Kararı :

“Dava, itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir. Davacı, sulama suyu bedelinin tahsili amacıyla davalı hakkında icra takibi başlattıklarını, davalının itirazı üzerine takibin durduğunu belirterek itirazın iptali ile takibin devamına karar verilmesini talep etmiştir. Davalı, arazinin sulamasını kendi imkanlarıyla arazinin yakınından geçen ...'ndan yaptığını, davacı birliğin kanalından sulama yapmadığını, hizmetinden faydalanmadığını belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur. Dosya kapsamından; davaya konu taşınmazın, davalı tarafından dava dışı ... isimli kişiye icara verilmek sureti ile kullanıldığı, davalının davacı birliğin üyesi olmadığı anlaşılmaktadır.

Davaya konu taşınmazın ...'ndan sulandığı noktasında taraflar arasında ihtilaf yoktur, bu durum mahkemenin de kabulündedir. ...'nın davacı birliğin sulama sahası içinde yer aldığı ve Hassa sulamasına verilen ... Barajı'ndan beslendiği bilirkşi tarafından bildirilmiştir. Şu halde, su kullanıcısının birliğin görev alanında sulama yapan kişi olmasına ve davalının sulama yaptığını kabul ettiği ...'nin birliğin görev alanında bulunmasına göre; davalı ... suyu bedelinden sorumludur.”

Yargıtay 4. HD., E. 2016/8206 K. 2016/12262 , 15.12.2016 tarihli örnek kararı ;

“Dava, menfi tespit istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiş; hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Davacı, çiftçilik yaptığını, davalı ... birliğinin üyesi olmadığını, birliğe ait sulama tesislerinden faydalanmadığını, arazilerini kendi imkanları ile yer altı suyu ile suladığını, ancak davalı birlik tarafından hakkında icra takibi başlatılarak 2005 ve 2007 yıllarına ilişkin sulama bedelinin tahsilinin talep edildiğini, itiraz süresini kaçırmaması nedeniyle takibin kesinleştiğini belirterek, Denizli 5. İcra Dairesi'nin 2008/5594 esas sayılı dosyasına konu borçtan dolayı davalı birliğe borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

6172 sayılı kanunun amacı; ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımı maksadıyla umumi sulardan faydalanmak üzere ... Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilmiş veya halen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini gayelerine uygun şekilde kullanmak, işletmek, ... Genel Müdürlüğünün onayını almak suretiyle işletirmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemekle görevli sulama birliklerinin kuruluşu, organlar ile görev ve yetkilerini

düzenlemektir. Kanunun amacından da anlaşılacağı üzere; sulama birliklerinin en önemli görevlerinden biri ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için; yetki sahasındaki gerek yer altı, gerekse yer üstü suları üzerinde tasarruf ve tevzii yetkisinin sulama birliğine ait olduğunun kabulü gerekmektedir. Zira uygulamada yüzeye yakın suların çıkarılmasına 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun uyarınca müdahale edilmemekte, dolayısıyla yer altı sularının kontrolsüz kullanımına yol açılmakta olduğu, cazibeli sular yönünden ise çiftçiler arasında eşitsizliğe neden olacağı ve sulama tesislerinin su temin ettiği göl havzasının kurummasına ve dolayısıyla birlik hizmetlerinin aksamasına yol açılabileceği anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle yeraltı suyu kullanımının su rejimini doğrudan etkileyeceği açıktır. Belirtilen nedenlerle, su kaynağı dışındaki diğer cazibeli sular ile sondaj sularının ücretlendirilmesinde hukuka aykırılık bulunmamakta, davacının arazilerini yeraltı suyu ile suluyor olması, sulama bedelinden muaf olduğu anlamına gelmemektedir. Yine 6172 sayılı yasanın 19. maddesi uyarınca sulama bedeli ödemek için birlik üyesi olmak da gerekmemektedir.” Hükmü verilmiştir.

Yargıtay 4. HD., E. 2017/810 K. 2017/3706 , 06.06.2017 tarihli örnek kararı ;

“Dava, sulama bedeli alacağının tahsili amacıyla başlatılan takibe yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekilince temyiz edilmiştir. Davacı, davalının 2009-2010-2011 yılına ait sulama bedelini ödemediğinden aleyhine takip başlattıklarını, davalının haksız olarak takibe itiraz ettiğini ileri sürerek, itirazın iptali ile icra inkar tazminatının tahsilini istemiştir. Davalı, davacıdan sulama hizmeti almadığını, taşınmazını kendi imkanlarıyla kuyudan suladığını belirterek davanın reddini savunmuştur... Yine 6172 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca sulama bedeli ödemek için birlik üyesi olmak da gerekmemektedir. Şu halde, davalının davacı birliğe olan borcunun kapsamı belirlenerek sonucuna göre karar vermek gerekirken, yanılığın gerekçe ile davanın reddine hükmedilmesi usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.” Hükmü verilmiştir.

Adana BAM, 5. HD., E. 2018/87 K. 2018/155 T. 5.2.2018 Ücret Alınabilmesi için Su Birliklerinin Görevini Yerine Getirip Getirmediği Hakkındaki emsal kararı:

Dava, davacıya ait taşınmazlara ilişkin 2010-2011 yılı sulama, hizmet borcu ve beyan cezasına ilişkin olarak alacağın tahsili için yapılan icra takibine vaki haksız itirazın İİK'nın 67. Maddesine dayalı olarak İptali davasıdır.

Sulama Birliği'nin görev alanı içerisinde açılmış olan yer altı suyu kuyuları ile yapılanlarda dahil olmak üzere sulamadan artan-dönen veya fazla yağış alması nedeniyle oluşan suyun uzaklaştırılması için yapılan bakım, onarım gibi ücretlerin alınabileceği, **ancak arazisinin yer altı suyu kuyuları aracılığı ile sulayan üreticilerden bu ücretin alınabilmesi için öncelikle bu üreticilerin sulama birliklerinin verdiği hizmetlerden yani sulama, drenaj kanalları ve servis yollarına ait tesislerden yararlanması gerekmektedir.**

Somut olayda: Davacının Adana ili Seyhan İlçesi A1 Mahallesinde bulunan narenciye bahçeleri için DSİ 6. Bölge Müdürlüğü'nden aldığı yer altı suyu kullanım belgeleri ile 4 adet yer altı suyu kuyularının bulunduğu ve sulama işlemini bu yeraltı suyu kuyularından temin ettiği, mahkemece yapılan keşif sonrası bilirkişinin verdiği rapora göre de kuyu sularından temin edilen damlama sulama sistemi ile dava konusu yerlerin yeterince sulanabildiği, sulama kanalı ve taşınmazlar arasında kalan yolun DSİ 'ye ait servis yolu olmayıp, kadastro yolu olduğu davacının kadastro yollarını kullanma imkanı olduğu gibi servis yollarını kullansa dahi bu yolların henüz kamulaştırmasının yapılmadığı ve bu yolların davacıya ait taşınmazlar içerisinde kaldığı, yine kanaletlerle ilgili de kamulaştırma işlemlerinin yapılmamış-tamamlanmamış olduğu, kaldı ki davacıya ait **taşınmazlar içerisinde bulunan kanaletlerin bakımsız, kırık, bazılarının yerinden çıkarak hizmet veremeyecek durumda olduğu, taşınmaz içerisinde ve sınırdan geçen drenaj kanalları ve servis yollarının**

davalıya ait taşınmazlar içerisinde kamulaştırılmasının yapılmadan geçirildiği, drenaj kanallarının ve kanaletlerin zorunlu hallerde bakım, onarımı ve masraflarının da davacı tarafından yapıp karşılandığı, bu hali ile davacının sulama birliğine ait sulama suyunu kullanmadığı, sulama birliğinin su hizmeti dışında diğer hizmetlerinden yararlanan üreticiler adına su kullanım hizmet bedeli alabileceği göz önüne alınsa dahi, drenaj kanallarının bakım ve temizliğinin yetersiz olup, davalının dosyada faturalara, tanık beyanlarına ve mevcut durum dikkate alındığında bakım ve temizliği kendisinin yaptırdığı sonucuna varılmış olup; yine sulama birliği su ihtiyacının önceden belirlenmesi ve gerekli planların yapılması amacı ile su kullanıcılarının bitki desenlerini belirten sulama beyannamesi vermek zorunda oldukları, ancak davacının bahse konu arazilerini yeraltı kuyusundan temin ettiği su ile damlama sulama yöntemi ile sulaması ve davalı sulama birliğine ait sulama suyu yönünden su kullanıcısı olmadığı ve bu nedenle beyannameyi vermek zorunda olmadığı da anlaşılmalıdır; **davacı tarafın takibe konu etmiş olduğu 2010-2011 yılı sulama-hizmet borcu ve beyan cezaları yönünden bir alacağının bulunmadığı sonucuna varıldığından, ilk derece mahkemesince de itirazın iptali davasında mahkemenin verdiği red kararının da yerinde olduğu anlaşılmış olmakla;** Davacı tarafın istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b-1 maddesi uyarınca esastan reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM : 1-Adana 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 05/09/2017 tarih ve 2013/459 Esas 2017/483 sayılı kararı usul ve yasaya uygun olmakla, davacı tarafın İstinaf Başvurusu'nun HMK 353/1-b-1 md.si gereğince **ESASTAN REDDİNE,**

2-Alınması gereken İstinaf karar harcı olan 35,90 TL'den peşin alınan 31,40 TL'nin mahsubu ile bakiye 4,50 TL'nin istinaf yoluna başvuran davacı'dan (Gider avansından) alınmasına,

3-İstinaf yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına,

4- Kararın tebliğinin 6100 Sayılı HMK'nın 359/3 md. Uyarınca dairemiz tarafından yerine getirilmesine, Dair, dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda 6100 sayılı HMK'nın 361/1 maddesi gereğince kararın tebliğinden itibaren 2 haftalık süre içerisinde yargıtayın ilgili hukuk dairesine temyiz yolu açık olmak üzere oy birliği ile karar verildi.05/02/2018.” Kararı verilmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2015/9381 - K. 2017/4619 06.07.2017 Tarihli Cazibeli Su veya Yeraltı Suyu Kullananlardan Su Bedelinin Talep Edilmesi Hakkındaki örnek karar:

Dava, sulama bedelinden kaynaklanan alacağın tahsili amacıyla başlatılan takibe vaki itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

“Kanun'un amacından da anlaşılacağı üzere; sulama birliklerinin en önemli görevlerinden biri ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için; yetki sahasındaki gerek yer altı, gerekse yer üstü suları üzerinde tasarruf ve tevzii yetkisinin sulama birliğine ait olduğunun kabulü gerekmektedir. Zira uygulamada yüzeye yakın suların çıkarılmasına 167 sayılı Kanun uyarınca müdahale edilmemekte, dolayısıyla yer altı sularının kontrolsüz kullanımına yol açılmakta olduğu, cazibeli sular yönünden ise çiftçiler arasında eşitsizliğe neden olacağı ve sulama tesislerinin su temin ettiği göl havzasının kurumasına ve dolayısıyla birlik hizmetlerinin aksamasına yol açılabileceği anlaşılmaktadır.

Diğer bir deyişle yeraltı suyu kullanımının su rejimini doğrudan etkileyeceği açıktır. **Belirtilen nedenlerle, su kaynağı dışındaki diğer cazibeli sular ile sondaj sularının ücretlendirilmesinde hukuka aykırılık bulunmamakta, davacının arazilerini yeraltı suyu ile suluyor olması, sulama bedelinden muaf olduğu anlamına gelmemektedir. Yine 6172 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca sulama bedeli ödemek için birlik üyesi olmak da gerekmektedir.**” Denilmektedir.

SONUÇ: 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununun amacından da anlaşılacağı üzere; sulama birliklerinin en önemli görevi **ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımı maksadıyla umumi sulardan faydalanmak üzere Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilmiş veya halen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini gayelerine uygun şekilde kullanmak, işletmek, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün onayını almak suretiyle işletmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemekle görevli sulama birliklerinin kuruluşu, organlar ile görev ve yetkilerini düzenlemektir.**

İlgili mevzuat ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde; Sulama Birlikleri'nin var oluş amacı; su varlıklarının ve kaynaklarının, ihtiyacı olan çiftçiye, günümüz koşullarında var olan araçlarla (kanal , kanalet v.b.) ulaştırması, görev sahasında olsun olmasın suyun devamlılığını sağlayacak şekilde denetimini yapması ve kontrolünü sağlamasıdır.

Hukuki olayda ; Sulama Birliğinin **Sulama Birliği Çerçeve Ana Statüsü**'nde tanımlanan hizmetleri (suyun kanal , kanalet v.b. yöntemler ile ulaştırılması) yerine getirmeden ; davacıyı tarım arazisini sulamak için **Asi Nehri'nden su kullanmaya mecbur bıraktığı sabit iken davacıya sulama hizmet bedeli tahakkuk ettirmesi ve bu bedeli tahsil etmesi hukuka ve hakkaniyete aykırıdır.**

Özellikle; **Adana BAM, 5. HD., E. 2018/87 K. 2018/155 T. 5.2.2018 tarihli kararı da bu yöndedir.** Kararda geçen” Sulama Birliği'nin görev alanı içerisinde açılmış olan yer altı suyu kuyuları ile yapılanlarda dahil olmak üzere sulamadan artan-dönen veya fazla yağış alması nedeniyle oluşan suyun uzaklaştırılması için yapılan bakım, onarım gibi ücretlerin alınabileceği, ancak arazisinin yer altı suyu kuyuları aracılığı ile sulayan üreticilerden bu ücretin alınabilmesi için öncelikle bu üreticilerin sulama birliklerinin verdiği hizmetlerden yani sulama, drenaj kanalları ve servis yollarına ait tesislerden yararlanması gerekmektedir” şeklinde ifade kullanarak öncelikle Sulama Birliği'nin bu hizmetleri verip vermediği sorgulanmıştır. Ayrıca yine aynı kararda; “... sulama birliğine ait sulama suyunu kullanmadığı, sulama birliğinin su hizmeti dışında diğer hizmetlerinden yararlanan üreticiler adına su kullanım hizmet bedeli alabileceği göz önüne alınsa dahi, drenaj kanallarının bakım ve temizliğinin yetersiz olup, davalının dosyada faturalara, tanık beyanlarına ve mevcut durum dikkate alındığında bakım ve temizliği kendisinin yaptırdığı sonucuna varılmış olup; yine sulama birliği su ihtiyacının önceden belirlenmesi ve gerekli planların yapılması amacı ile su kullanıcılarının bitki desenlerini belirten sulama beyannamesi vermek zorunda oldukları, ancak davacının bahse konu arazilerini yeraltı kuyusundan temin ettiği su ile damlama sulama yöntemi ile sulaması ve davalı sulama birliğine ait sulama suyu yönünden su kullanıcısı olmadığı ve bu nedenle beyannameyi vermek zorunda olmadığı da anlaşılmalıdır.” ifadeleri ile verilen hizmetin de kalitesi sorgulanmıştır.

Tekrar ifade etmek gerekir ki; Çerçeve Ana Statüsünde tanımlanan hizmetleri yerine getirmeyen "Sulama Birliklerinin" çiftçiden/üreticiden su bedeli tahsil edemeyeceği , haksız ve hukuka aykırı tahsil edilen bedellerin yargılama sonucunda iadesine karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İncelenen yargı kararlarında da bir istikrar görülememiş olup hukuki ihtilafın çözümüne dönük ilke kararı ortaya konulmasında mevcut iş bölümüne göre Yargıtay ilgili hukuk dairesine önemli görevler düşmektedir.

**Milletin Efendilerine Saygılarımızla,
Av.Serap SÜRMEİ DEMİR**